

Jaume Centelles

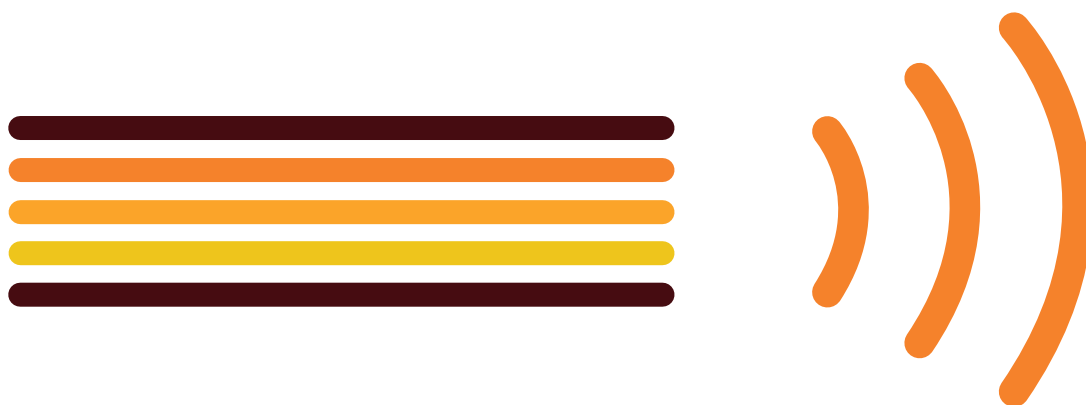
jcentell@xtec.cat

Escola Sant Josep – El Pi (L'Hospitalet de Llobregat)

LA LECTURA ENTRE ELS INFANTS I JOVES A CATALUNYA (2012-2013)

LA LECTURA ENTRE LOS NIÑOS Y LOS JÓVENES EN CATALUÑA (2012-2013)

READING SKILLS IN CHILDREN AND YOUNG ADULTS IN CATALONIA (2012-2013)

RESUM | RESUMEN | ABSTRACT

L'article detalla i analitza, en primer lloc, les dades comparatives aportades pels resultats de dues proves: l'informe PISA (Programme for International Student Assessment), que té com a objectiu valorar internacionalment els alumnes de quinze anys, i les proves PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study), un estudi de l'Associació Internacional per a l'Avaluació del Rendiment Educatiu (IEA) que mesura les tendències en el rendiment en comprensió lectora dels nens i les nenes de quart curs d'educació primària (9-10 anys). A la segona part es relacionen els programes que han tingut un major suport institucional o privat i que han esdevingut els més reeixits, com és el cas de l'Impuls de la Lectura, el Lectura per a l'Èxit Educatiu (LECXIT) o el Lectura en Veu Alta, entre d'altres. Finalment, s'apunten els moments més significatius i les publicacions més interessants que s'han produït durant el bienni 2012-2013.

El artículo detalla y analiza, en primer lugar, los datos comparativos aportados por los resultados de dos pruebas: el informe PISA (Programme for International Student Assessment), que tiene por objetivo valorar internacionalmente los alumnos de quince años, y las pruebas PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study), un estudio de la Asociación Internacional para la Evaluación del Rendimiento Educativo (IEA) que mide las tendencias en el rendimiento en comprensión lectora de niños y niñas de cuarto curso de educación primaria (9-10 años). En la segunda parte se relacionan los programas que han tenido mayor apoyo por parte de las instituciones públicas o privadas y que han resultado más exitosos, como el caso de l'Impuls de la Lectura, el proyecto LECXIT o el proyecto Lectura en Veu Alta. Finalmente, se destacan los momentos más significativos y las publicaciones más interesantes del período.

The first part of this article considers the results of two international studies: the Organisation for Economic Co-operation and Development's Programme for International Student Assessment (PISA), which assesses the academic performance of 15-year-olds worldwide in basic subjects, and the International Association for the Evaluation of Educational Achievement's Progress in International Reading Literacy Study (PIRLS), which assesses reading achievement in school goers of 9 to 10 years old. The second part of the article examines the most successful public and privately supported initiatives to promote children's reading skills in Catalonia, including the campaigns L'Impuls de la lectura and Lectura per a l'èxit educatiu and the annual read aloud competition Lectura en veu alta. Finally, the article looks at the most important publications on reading skills assessment and the highlights of related events during 2012 and 2013.

PARAULES CLAU:

Lectura infantil i juvenil, Plans de promoció de la lectura, Informe PISA, Proves PIRLS

REBUT

24/07/2014

PALABRAS CLAVE:

Lectura infantil y juvenil, Planes de promoción de la lectura, Informe PISA, Pruebas PIRLS

ACEPTAT

18/09/2014

KEYWORDS:

Reading skills, Children and young adults, Promotion of reading, PISA report, PIRLS tests

1 PRESENTACIÓ

En l'època de recessió econòmica que comentem s'ha produït el fet significatiu de veure com les activitats al voltant de la promoció de la lectura han continuat sumant esforços des de tots els àmbits socials (escoles, biblioteques, centres de recursos pedagògics, etc.), en una mena d'intent de compensació de la caiguda alarmant de les vendes de llibres infantils i juvenils i l'alentiment consegüent de les publicacions.

Moltes agents implicats (institucions, associacions, empreses del sector) no han restat impassibles enfront dels múltiples interrogants i les inèrcies conformistes i han formulat idees alternatives que han permès avançar en la idea de construir espais d'aprenentatge continu per intentar que, finalment, els infants acabin estimant la lectura, estimant els llibres.

Les referències que podríem incloure en aquest primer capítol dedicat a la lectura entre els infants i joves són moltíssimes i això ens ha portat a fer una tria personal, deixant de banda aspectes tan interessants com els clubs de lectura, la lectura de la premsa (diaris i revistes) o la lectura en línia a través dels blogs i de les xarxes socials, per exemple.

2 LA LECTURA ENTRE ELS INFANTS I JOVES

2.1 Introducció

Resulta evident que, avui en dia, si els infants i joves se'n volen sortir han de ser competents en lectura. Així ho apunta Androulla Vassiliou, eurocomissària responsable de l'Àrea d'Educació, Cultura, Multilingüisme i Joventut, en la presentació dels resultats del darrer informe PISA: «Saber llegir i escriure és indispensable en la vida moderna. En societats dominades per la paraula escrita és fonamental per als ciutadans de totes les edats. Saber llegir i escriure capacita els individus: és crucial per educar els fills, per trobar feina i conservar-la, per ser un consumidor actiu, per gestionar la salut i aprofitar tot el que aporta el món digital, tant des del punt de vista social com des del punt de vista laboral». («Poca comprensió lectora a Europa». *El Periódico*, 12 de setembre de 2012. <http://www.elperiodico.cat/ca/noticias/opinio/poca-comprensio-lectora-europa-2202797>).

Els resultats de les proves PISA no deixen bones sensacions perquè es fa palès que aproximadament un de cada cinc joves de quinze anys té dificultats de comprensió lectora i això és un indicador que aquests joves tindran menys possibilitats d'acabar l'escolarització i de trobar feina, especialment en una època de crisi com l'actual. És sabut que un baix nivell d'alfabetització de la població limita el desenvolupament personal i la participació cívica, augmenta la pobresa, obstaculitza la innovació, redueix la productivitat i frena el creixement econòmic.

Des de fa uns pocs anys, els nois i joves han de fer les proves PISA, externes, obligatòries, i que n'avaluen la competència lingüística. Són rigoroses, benintencionades, les mateixes per a tots, que tenen com a objectiu disposar d'informació sobre els diferents sistemes educatius i pretenen millorar els resultats dels alumnes. Es recullen els resultats dels vint-i-set països de la Unió Europea i es classifiquen els diferents estats segons el seu nivell. La idea és anar més enllà dels components cognitius de la lectura (és a dir, de la descodificació de les paraules i la comprensió dels textos) i abastar altres aspectes com la motivació i l'interès per la paraula escrita. Del que es tracta és d'aconseguir que els alumnes siguin competents en lectura, que llegeixin i, sobretot, que llegeixin per aprendre.

No obstant això, quan ens arriben els resultats i ens veiem a la cua, allunyats de països (potser mitificats) com ara Finlàndia o Bèlgica, la nostra reacció inicial és de sorpresa i de negació. No és possible —ens diem— que un de cada cinc alumnes no sigui capaç de comprendre un text escrit. No és possible, amb la quantitat d'hores que es dediquen a la lectura de tota mena d'escrits i de les estones que es passen els nois i noies contestant preguntes sobre el que han llegit, sense oblidar que a l'escola i a l'institut s'organitzen sessions diàries de foment de la lectura a la biblioteca, els alumnes participen del programa Padrins de Lectura, fan lectures obligatòries, llegeixen tota mena de textos amb el guiatge dels mestres, etc.

Entre el professorat també es planteja si, realment, l'objectiu de l'ensenyament ha de ser superar aquestes proves i, a més, s'argumenta que les proves no tenen en compte les diverses realitats dels nostres alumnes, el seu medi social i cultural, que la prova no hauria

de ser la mateixa per a tothom, que amb la quantitat d'alumnes immigrants que tenim a les aules el procés és més lent, etc.

Serà quan no ens quedin més arguments per justificar la nostra baixada a l'Hades, que estarem en condicions d'acceptar que hi ha alguna cosa que potser no fem bé ni com a mestres ni com a escola ni com a país. Ens arremangarem i, com que som positius i volem millorar, buscarem els informes comparatius amb els altres països per esbrinar els motius de la nostra situació, pas previ per saber com posar-hi remei.

Finalment, llegirem i analitzarem els resultats que publica la Comissió Europea mitjançant la xarxa Eurydice i també els informes PISA I PIRLS respectius del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

2.2 Resultats de les proves PIRLS

L'11 de desembre del 2012, l'International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA) va donar a conèixer els resultats de les proves PIRLS (Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, Instituto Nacional de Evaluación Educativa (INEE). http://www.mecd.gob.es/inee/Ultimos_informes/PIRLS-TIMSS.html) que avaluaven les competències en lectura dels alumnes de quart de primària de quaranta-vuit països.

A Espanya s'han avaluat 8.580 alumnes de tres-cents dotze centres i els resultats s'ofereixen en relació amb la mitjana de tots els països participants, entre els quals es troben vint-i-cinc dels trenta-quatre països desenvolupats que formen part de l'OCDE i molts països en vies de desenvolupament com ara l'Azerbaidjan, Botswana, Geòrgia, Hondures, Indonèsia, l'Iran, Macedònia, Malàisia o el Marroc, entre molts d'altres.

Espanya obté 513 punts, per sobre del punt de referència dels quaranta-vuit països que se situa en els 500 punts, però els vint-i-cinc països que pertanyen a l'OCDE arriben a 538 punts de mitjana mentre que els de la UE n'aconsegueixen 534. Les puntuacions més altes van ser les obtingudes per Hong-Kong (571), la Federació Russa (568) i Finlàndia (568). Els resultats assenyalen que el percentatge d'alumnes excel·lents d'Espanya (4 %) és inferior al de l'OCDE (10 %) i que la proporció d'alumnes endarrerits (6 %) és superior a la de l'OCDE (3 %).

2.3 Resultats de les proves PISA

En aquesta prova, a Catalunya hi van participar, 1.435 alumnes de quinze anys provinents de cinquanta-un centres educatius (vint-i-nou de públics i vint-i-dos de privats concertats) i se'n va valorar el rendiment pel que fa a la comprensió lectora, és a dir, la capacitat d'utilitzar informació escrita en situacions de la vida real. El PISA defineix la competència en comprensió lectora com la capacitat de comprendre, utilitzar, reflexionar i participar mitjançant textos escrits, per assolir els objectius personals, desenvolupar el propi coneixement i potencial, i participar en la societat.

Malgrat els esforços que es fan des de diverses instàncies públiques i privades, l'evolució dels resultats dels nostres joves només presenta un lleuger augment respecte a les darreres proves de l'any 2009 que van marcar 498 punts. En el 2012 la puntuació de Catalunya se situa en els 501 punts, mentre que a Espanya se n'obtenen 488, a la UE 489 i a l'OCDE 496.

► COMPRENSIÓ LECTORA		
En puntos	2009	2012
Madrid	503	511
Navarra	497	509
Castilla y León	503	505
Asturias	490	504
Cataluña	498	501
Galícia	486	499
País Vasco	494	498
Promedio OCDE	493	496
Aragón	495	493
La Rioja	498	490
Promedio UE	-	489
Espanya	481	488
Cantabria	488	485
Andalucía	461	477
Baleares	457	476
Murcia	480	462
Extremadura	-	457

Il·lustració 1. Resultats per comunitat autònoma (gràfic elaborat per la Federació de Sindicatos de trabajadores de la Enseñanza de CyL, http://www.stecyl.es/informes/PISA2012/PISA2012_Resultados_CCAA.png)

2.4 Consideracions sobre els resultats del PIRLS i del PISA

De l'anàlisi dels resultats de les dues proves es desprenen moltes dades clarificadores, entre les quals destaquem les tres següents:

- Els països que obtenen més bons resultats apliquen uns mètodes «multiestratègics» en els quals el docent explica diverses estratègies de lectura i les reforça amb el diàleg amb els alumnes per ajudar-los a comprendre el text. És el que s'anomena *ensenyament recíproc*. En aquesta línia avança el programa ILEC que es comença a aplicar en alguns centres de Catalunya. Es tracta de facilitar l'aprenentatge cooperatiu, que els alumnes aprenguin a fer preguntes i a inferir les respostes i que siguin conscients de «com aprenen» i quins mecanismes han d'activar per comprendre un text.

Lluny d'aquesta idea es troben algunes polítiques de països que pensen a formar ciutadans competitiu, individualistes i preocupats per connectar escola i empresa. És el cas de la LOMCE en el preàmbul de la qual podem llegir, per exemple, aquestes frases demolidores: «La educación es el motor que promueve el bienestar de un país. El nivel educativo de los ciudadanos determina su capacidad de competir con éxito en el ámbito del panorama internacional y de afrontar los desafíos que se planteen en el futuro» (El text sencer es pot llegir al BOE: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2013-12886>). Competitivitat i economia són conceptes que plantegen dubtes entre les persones que aposten per una formació humanista que s'alii amb la felicitat que ens atorga el coneixement de la cultura, l'art, la música, etc.

- La segona dada fa referència al sexe i és significativa: si les noies representen un 13 % de persones que no tenen un nivell de comprensió lectora suficient, els nois s'enfilen fins al 26 %, el doble, és a dir, un de cada quatre nois no són capaços d'interpretar, inferir o resumir un text escrit.
- La tercera dada confirma que el nivell sociocultural incideix en els resultats. Així, els fills de famílies que tenen una posició confortable, que els acompanyen a la biblioteca, els compren llibres i es preocupen pel seu aliment cultural, obtenen millors resultats.

2.5 Informes dels grups de recerca

Paral·lelament, sis grups de recerca de diferents disciplines amb experiència àmplia en l'anàlisi dels resultats dels estudis educatius internacionals de les universitats d'Oviedo, de la Pompeu Fabra de Barcelona, de la Pablo de Olavide de Sevilla, de La Laguna, de Navarra, del País Basc, de la Complutense de Madrid i de la Internacional de La Rioja han elaborat uns informes dels quals es desprenen altres dades que convé remarcar i que estan recollides en el segon informe que va publicar l'any 2012 el Ministerio de Educación, Cultura y Deporte amb el nom *Estudio Internacional de progreso en comprensión lectora, matemáticas y ciencias* i que podeu trobar a l'adreça següent:

<http://www.mecd.gob.es/dctm/inee/internacional/pirls-timss2011vol2.pdf?documentId=0901e72b8146f0cb>

Algunes dades:

- Els infants que van assistir a educació infantil durant almenys tres anys van obtenir prop de setze punts més en les proves de lectura que els nens que no hi van assistir.
- El nivell socioeducatiu dels pares és un factor influent en el rendiment en lectura, al qual cal afegir la participació en el mercat de treball de les mares, que afecta més positivament les filles que els fills.
- Els nens i nenes de famílies que incentiven l'interès per la lectura aconsegueixen millors resultats, tot i que siguin famílies en entorns desfavorits.
- Els mètodes didàctics del professorat que promouen l'interès per la lectura i l'exposició a diferents tipus de textos també produeixen resultats positius.

Així les coses i malgrat que hem viscut instal·lats en un període de retallades i una mediocritat preocupant en tots

els àmbits, els esforços per intentar augmentar els nivells dels nostres infants i joves s'han fet evidents en diversos àmbits, dels quals destaquem els més potents en el punt següent.

Imatge: Nens i nenes de l'Escola Sant Josep-El Pi de L'Hospitalet llegint a la biblioteca.

2.6 Plans de lectura d'àmbit nacional i municipal

2.6.1 L'Impuls de la Lectura (ILEC)

El Govern de Catalunya ha posat en marxa el [Pla nacional de lectura](#) per al període 2011-2014 amb l'objectiu d'augmentar la competència comunicativa lingüística i el desenvolupament de l'hàbit lector dels infants i joves. Aquest pla es fonamenta en tres eixos: saber llegir, llegir per aprendre i gust per llegir.

El Pla té com a objectius generals:

- Millorar la competència lectora per augmentar el rendiment acadèmic de tots els alumnes i afavorir així l'èxit educatiu.
- Aconseguir que els infants i joves assumeixin les seves responsabilitats com a aprenents autònoms amb capacitat per accedir a la informació i al coneixement, fent de la lectura l'eina per a l'aprenentatge en totes les àrees i matèries del currículum.
- Formar bons lectors que gaudeixin i aprenguin llegint.

En aquest sentit, també es preveuen diversos objectius estratègics per a tots els sectors que formen la comunitat educativa (alumnes, mestres i professors, centres educatius i famílies).

En el període que analitzem, l'ILEC s'ha escampat arreu del territori i comença a donar els seus fruits però la incidència global encara és massa mins i no arriba al 10 % dels centres educatius de Catalunya. Cada curs s'hi han seleccionat vuit centres per àrea geogràfica d'inspecció (quatre de primària i quatre de secundària), que han disposat d'una formació específica combinant les modalitats de seminari i assessorament.

Creiem que el Departament d'Ensenyament no ha estat prou encertat a encarregar als assessors LIC (Llengua, Interculturalitat i Cohesió social) la capitalització de l'ILEC, obviant bona part de la bona feina feta pels responsables del programa Puntedu, que des de fa deu anys estan en aquesta línia. Howard Gardner, l'eminent psicòleg social impulsor de la teoria de les intel·ligències múltiples, ha advertit i aconsellat repetidament que per valorar una acció cal donar-li

temps, com a mínim una dècada. Acostumats com estem a les immediateses, no sembla una bona idea prescindir de tots els sabers acumulats pels responsables «puntedu» durant aquests anys. De tota manera, hi ha temps per rectificar.

També s'han dut a terme conferències, tallers de llengua i literatura catalanes a l'educació secundària, itineraris literaris, jornades d'intercanvis d'experiències, així com altres programes de suport a l'impuls de la lectura, com ara El Gust per la Lectura.

2.6.2 Programa El Gust per la Lectura

El programa [El Gust per la Lectura](#), organitzat pel SIAL (Servei d'Immersion i Acolliment Lingüístic), té per objectiu global la formació de bons lectors. Es tracta que, al llarg de la seva formació educativa, els alumnes esdevinguin lectors competents, crítics i capaços de gaudir del plaer de la lectura.

El programa ofereix material didàctic al professorat, i estratègies i recursos per a la dinamització de la lectura, de manera que s'afavoreixi el desenvolupament de les competències literària, social i ciutadana. La dinamització de la lectura es porta a terme relacionant les obres literàries amb altres tipus de discursos, de formats artístics i d'activitats, amb la intenció que el fet lector, a més de proporcionar sensibilitat estètica i contribuir al creixement personal, esdevingui element potenciador del treball compartit i de la construcció de la ciutadania.

Un total de 2.339 alumnes de cent centres educatius de tot Catalunya han participat en la XVIII edició del concurs El Gust per la Lectura 2012-2013, organitzat pel Departament d'Ensenyament amb l'objectiu incentivar i reforçar l'hàbit lector entre l'alumnat.

El concurs està basat en la lectura i el treball de diverses propostes de lectura. En aquesta edició, giraven al voltant de llibres de lectura de Joana Raspall, Àngela Sommer-Bodenburg i Enric Valor, en el cas de primària. A l'educació secundària, es demanaven propostes sobre *Alícia al país de les meravelles*, de Lewis Carroll, i *El món sobre rodes*, d'Albert Casals. A batxillerat les propostes havien de ser sobre els contes de Cròniques de la veritat oculta, l'obra de Pere Calders.

A l'educació secundària, es demanaven propostes sobre *Alicia al país de les meravelles*, de Lewis Carroll, i *El món sobre rodes*, d'Albert Casals. A batxillerat les propostes havien de ser sobre els contes de *Cròniques de la veritat oculta*, l'obra de Pere Calders.

2.6.3 L'aprenentatge inicial de la lectura

Es tracta d'un programa que forma part de l'ILEC i que va adreçat als mestres d'educació infantil i de cycle inicial, implicats en el fet que els alumnes de l'etapa 0-8 aconseguixin les eines per adquirir el procés lector. El programa aplicat en el bienni 2012-2013 va constar d'un cycle de cinc conferències i uns tallers on es va reflexionar sobre la coordinació entre el cycle infantil i l'inicial i l'aplicació a l'aula de les didàctiques que puguin afavorir aquest procés.

Els títols de les conferències van ser:

- El context funcional i els materials per a l'aprenentatge de la lectura
- Procés d'aprenentatge de la lectura
- Les habilitats de descodificació
- Les habilitats de comprensió
- Orientacions per a la planificació d'activitats

Els tallers, en nombre de disset, van tractar sobre:

- L'escolta estructurada. Una proposta didàctica per treballar el procés lector des de la lectura del text per part de l'adult
- La lectura compartida. Una proposta didàctica per treballar les estratègies de lectura amb l'alumnat que s'inicia en l'adquisició del codi
- La lectura guiada. Una proposta didàctica per treballar el procés lector
- La lectura expressiva
- Orientacions per a la confecció d'una prova de lectura en veu alta
- Activitats autònomes de comprensió lectora
- Lectura i família
- Presentació i recomanació de llibres
- Parlem de llibres
- Activitats per treballar les estratègies de comprensió lectora a EI i CI
- La lectura d'un àlbum il·lustrat: *Magenta i la balena blanca*
- Exemple de prova de lectura. Cycle inicial

- Els jocs d'ús social. Aprendre el codi escrit a través del joc
- Els racons de joc simbòlic. Una manera de jugar i descobrir els usos de la lectura
- Sistematització del codi escrit. Els referents d'aula
- La fluïdesa lectora
- Avaluació d'actituds envers la lectura

2.6.4 Altres plans de lectura

En destaquem tres:

- El **LECXIT** (Lectura per a l'Èxit Educatiu), un programa que promou la Fundació Jaume Bofill i té per objectiu incrementar l'èxit educatiu dels infants d'educació primària a través del treball per millorar la seva comprensió lectora. La clau del LECXIT està a treballar de forma lúdica i amena gràcies al voluntariat i a la implicació de l'entorn dels nens i nenes que participen en el programa. El darrer curs es va dur a terme a vint escoles d'arreu de Catalunya.

El LECXIT funciona gràcies a la col·laboració dels voluntaris, que acompanyen els infants en la lectura amb una tutoria individual per setmana. També és clau la participació de les escoles, amb les quals es creen ponts pedagògics, i de les famílies, que disposen de **material de suport** per incentivar la lectura a casa. El projecte estableix vincles amb entitats de l'entorn de l'escola, com ara entitats culturals i socials, biblioteques o mitjans de comunicació locals.

- **Amb el llibre sota el braç!** és una acció que promou la Fundació Escola Cristiana de Catalunya, similar a l'anterior (de fet, les dues fundacions treballen en col·laboració) i que també pretén motivar i potenciar la lectura dels nens i nenes a través de l'acompanyament individualitzat.

El programa s'adreça a infants de sis a catorze anys. L'activitat lectora es duu a terme en el mateix centre educatiu i el compromís del voluntari ha de ser, com a mínim, d'una hora a la setmana, a les tardes i durant un curs escolar.

- **Lectura en Veu Alta.** La Fundació Enciclopèdia Catalana ha organitzat el Certamen Nacional Infantil i Juvenil de Lectura en Veu Alta, dirigit a l'alumnat de

tot Catalunya, en col·laboració amb el Departament d'Ensenyament.

El Certamen s'organitza amb l'objectiu de practicar l'entonació, el ritme, les pauses i la fonètica, afavorir la comprensió lectora, ser generadora de debat, treballar alguns aspectes gramaticals, afavorir l'ampliació de lèxic i vocabulari i prendre consciència de l'organització de la informació.

El Certamen està organitzat en dos grans grups d'acord amb les dues etapes d'escolaritat obligatòria: l'educació primària i l'educació secundària obligatòria. Cada centre escolar pot participar en el Certamen amb un alumne per categoria individual i tres per a la Tropa de Corsaris (grups de tres alumnes).

3 PROJECTES I GRUPS DE RECERCA

Dels nombrosos grups de persones que es reuneixen periòdicament per investigar, estar al dia, comentar i opinar sobre la lectura entre els infants i joves, en destaquem tres que tenen una llarga trajectòria, i, també, una celebració molt especial.

El **GRETEL** (Grup de Recerca de Literatura Infantil i Juvenil i Educació Literària) adscrit a la Universitat Autònoma de Barcelona, i dirigit per Teresa Colomer, té el reconeixement de grup de recerca de qualitat de la Generalitat de Catalunya. Els membres són professors investigadors i doctorands del Departament de Didàctica de la Llengua i de la Literatura, així com professorat de secundària i alguns especialistes externs. L'objectiu de recerca principal és l'ús dels llibres infantils i juvenils per als aprenentatges literaris a l'escola obligatòria.

El **Passió per la Lectura**, grup de treball format per persones lligades al món de l'educació, de les biblioteques i de l'edició de llibres infantil, fa setze cursos que es reuneix periòdicament als locals de l'Associació de Mestres Rosa Sensat, a la qual pertany. El mou l'interès per facilitar als alumnes els millors llibres i la manera de treballar-los. Cada curs s'elaboren uns materials dels quals s'han pogut aprofitar molts mestres de les escoles de Catalunya.

El **Bib Botó** és un grup de persones que es reuneix un dilluns al matí de cada mes a la llibreria barcelonina Al·lots Petit Príncep per comentar els llibres que han llegit durant les setmanes anteriors, especialment les últimes novetats editorials aparegudes al sector.

Any Joana Raspall. Amb motiu del centè aniversari es van organitzar durant el 2013 més de cent activitats. La commemoració es va iniciar el mes de febrer de 2012 i es van dur a terme arreu de Catalunya diverses accions com ara exposicions, tallers, cantates, recitals de poesia, presentacions de llibres o conferències, entre d'altres. També es va difondre l'obra i la trajectòria de la poetessa santfeliuena en diferents esdeveniments literaris de renom com ara la 4a Setmana d'Estiu a Montserrat o la Setmana del Llibre de Barcelona, celebrada al setembre de 2013.

Durant l'any del centenari, a més, l'exposició «Escala de versos», promoguda pel Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil (ClijCAT), va voltar de manera itinerant per diversos municipis de Catalunya.

4 DIFUSIÓ I DIVULGACIÓ

4.1 Congressos, seminaris i reunions científiques

En aquest període que comentem s'ha notat un increment de trobades, jornades i reunions, la qual cosa demostra l'interès per situar la lectura en primera línia de possibles actuacions. En destaquem les següents:

- 6è Congrés Educació i Entorn. Es va celebrar a la Seu d'Urgell els dies 31 de maig i 1 i 2 de juny de 2012 sota el lema «Llegint, creixem!» i va ser un espai de reflexió al voltant de la lectura.
- Jornades de lectura i escriptura. Sota el títol «Llegir i escriure: una visió integradora», els dies 18 i 19 de gener de 2013 i organitzada per l'ICE de la UB van tenir lloc al Cosmocaixa de Barcelona. Les jornades giraven al voltant d'una visió integradora, i intentaven respondre a les preguntes On som? i Cap on volem anar? Partien del convenciment que més enllà de l'aula, aprenem a llegir i escriure a casa, al carrer i en els múltiples entorns socials en què usem l'escriptura.

- Trobada pedagògica: Lectura i Èxit Educatiu. Organitzada pel Departament d'Ensenyament, la Fundació Jaume Bofill i la Fundació "la Caixa", més de 300 persones van assistir a la trobada celebrada el 15 de desembre de 2012, a l'Auditori CaixaForum de Barcelona. En destaquem la conferència «Lectura i èxit educatiu» impartida per Imma Canal, assessora tècnica docent del Servei d'Immersion i Acolliment Lingüístics, experta en comprensió lectora i coordinadora de l'Impuls de la Lectura del Departament d'Ensenyament, així com la conferència «Aprendre a ser feliç a través de la lectura: la funció educadora de la literatura», impartida per l'escriptora Gemma Lienas.
- II Trobada Pedagògica Lectura i Èxit Educatiu, organitzada, com l'anterior, pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, la Fundació Jaume Bofill i la Fundació "la Caixa" el 14 de desembre de 2013 a l'Auditori de CosmoCaixa, a Barcelona.

Aquesta trobada es va centrar en la creació d'un ambient lector a l'escola, la integració de les noves tecnologies en l'aprenentatge i en la incorporació de la lectura en pantalla, els llibres il·lustrats i els de coneixement.

Destaquem la conferència «Lectura en pantalla: noves possibilitats d'ensenyar i aprendre» impartida per Laura Borràs, directora de la Institució de les Lletres Catalanes i directora del Grup de Recerca Hermeneia de la UB, sobre estudis literaris i tecnologies digitals.

- V Congrés de Literatura Infantil i Juvenil Catalana. Organitzat per l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana (AELC), va tenir lloc a El Born Centre Cultural de Barcelona, els dies 19 i 20 d'octubre de 2013. El tema del Congrés es va dedicar a la història i la ficció històrica per a infants i joves. Amb aquest lema, l'AELC va fer la seva aportació als actes de commemoració del Tricentenari de 1714.
- Exposició «Fins al 'top ten' i més enllà». Des del 30 de setembre fins al 15 de desembre de 2013, a la Facultat de Biblioteconomia i Documentació de la Universitat de Barcelona, es va poder visitar una exposició al voltant dels llibres infantils il·lustrats, relatius a les xifres i als càlculs matemàtics. L'exposició la va preparar Teresa Duran, Encarna Beltran i Emma

Bosch (Departament de Didàctica de l'Educació Visual i Plàstica de la Universitat de Barcelona) i la va organitzar la Comissió de Dinamització Lingüística amb la col·laboració de l'Observatori de Biblioteques, Llibres i Lectura.

- La XXIX edició del Saló del Llibre Infantil i Juvenil de Catalunya celebrat a Mollerussa, del 23 d'abril al 3 de maig de 2013, va tenir com a eix temàtic els llibres d'aventures amb l'exposició monogràfica «De cap a l'aventura».

El Saló, promogut pel ClijCAT i organitzat conjuntament amb l'Ajuntament de Mollerussa, va acollir un volum aproximat de 4.500 llibres adreçats a menors de setze anys.

4.2 Premis

Al llarg d'aquest dos anys s'han convocat nombrosos premis literaris per fomentar el coneixement de la literatura infantil i juvenil. Alguns dels guanyadors dels premis més prestigiosos han estat els que referenciem tot seguit.

- El blog de Josep M. Aloy, *Mascaró de proa*, ha estat guardonat amb la XIIa edició del premi Aurora Díaz-Plaja d'anàlisi, estudi o investigació sobre aspectes de la literatura infantil i juvenil catalanes.
- Premi Gran Angular (editorial Cruïlla)
2012: Alapont, Pasqual. *El racó de Penèlope*.
2013: Hernández, Pau Joan. *La balada del funicular miner*.
- Premi Joaquim Ruyra (editorial La Galera)
2012: Roca, Maria Carme. *Katalepsis*.
2013: Santos, Care. *No em preguntis qui sóc*.
- Premi Folch i Torres (editorial La Galera)
2012: Badal, Josep Lluís. *Les aventures de Jan Plata*.
2013: Montañá, Rubén. *La nena de l'arbre*.
- Premi Crítica Serra d'Or (Publicacions de l'Abadia de Montserrat)
Categoria infantil: Col·lecció «Ballmanetes».
Categoria juvenil, creació: Garcia i Cornellà, Dolors. *S'acosta un front fred que deixarà neu a cotes baixes*.
Categoria juvenil, coneixements: Amirall, Josep. *Castells. Tocant el cel amb la mà*.

- Premi de literatura infantil Atrapallibres (ClijCAT)
 Categoria 9 anys: Barrett, Judi; Barrett, Ron. *Ennuvolat amb risc de mandonguilles*. Corimbo.
 Categoria 10 anys: Bidari, Bono. *Jo, Elvis Riboldi*. La Galera.
 Categoria 11-12 anys: Palumbo, Daniela. *Les maletes d'Auschwitz*. Estrella Polar.
- Premi de literatura Protagonista Jove (ClijCAT)
 Categoria 13-14 anys: Garcia Cornellà, Dolors. *Serena*. Cruïlla
 Categoria 15-16 anys: Green, John. *No està escrit a les estrelles*. Estrella Polar.

5 PUBLICACIONS

Comentem tres publicacions:

- Queralt, Enric (2012). *Llegir, més enllà de les lletres*. Lleida: Pagès editors.

Un assaig imprescindible que vol aportar claror, il·lusió i ajudes a propòsit d'algunes de les raons que, encara avui, impedeixen avançar, de manera generalitzada, en la didàctica de la lectura als centres educatius. Aquesta obra va ser mereixedora del premi Baldiri Reixac.

- Badia, Mònica; Lladó, Cecília. *Els il·lustrats: una descoberta, diverses veus. Guia didàctica per al professorat*. [Barcelona]: Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament.

Un document molt directe i aclaridor sobre aquest món fascinant dels àlbums il·lustrats. És molt útil la segona part on s'expliquen vuit exemples de com treballar en els diferents cicles educatius, des d'infantil a l'educació secundària obligatòria.

<http://www.xtec.cat/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/8a244715-1333-4a23-adcc-735622e229f8/albums_illustrat.pdf>. [Consulta: 04/11/2014].

- Lluch, Gemma (2012). *Del oral, audiovisual y digital a la lectura (y la escritura) en secundaria*. Madrid: Fundación SM.

Un llibre que ens endinsa en la narrativa de tradició oral, els relats audiovisuals i les possibilitats de les platafor-

mes virtuals en el treball de la lectura per millorar tant la lectura com l'escriptura expositiva i creativa. L'obra està dirigida als professors de llengua i literatura de l'educació secundària obligatòria i del batxillerat.

<<http://www.fundacion-sm.com/ArchivosColegios/fundacionSM/Archivos/Documentos/136636%20Del%20oral%20a%20la%20lectura.pdf>>. [Consulta: 04/11/2014].

BIBLIOGRAFIA

Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu (2013). *L'avaluació de sisè d'educació primària*. [Barcelona]: Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament. (Quaderns d'avaluació; 26). <<http://www20.gencat.cat/docs/Educacio/Home/Consell%20superior%20d%27avalua/Pdf%20i%20altres/Static%20file/quaderns26.pdf>>. [Consulta: 04/11/2014].

Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu (2014). *Els resultats de PISA 2012 a Catalunya*. [Barcelona]: Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament. (Quaderns d'avaluació; 27). <<http://www20.gencat.cat/docs/Educacio/Home/Consell%20superior%20d%27avalua/Pdf%20i%20altres/Static%20file/quaderns27.pdf>>. [Consulta: 04/11/2014].

Instituto Nacional de Evaluación Educativa (2013). *PIRLS - TIMSS 2011. Estudio Internacional de progreso en comprensión lectora, matemáticas y ciencias. Volumen II: Informe español*. Madrid: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte. <<http://www.mecd.gob.es/dctm/inee/internacional/pirls-timss2011vol2-1.pdf?documentId=0901e72b81825be5>>. [Consulta: 04/11/2014].

La lectura en un centre educatiu. Saber llegir; llegir per aprendre i gust per llegir. El pla de lectura de centre (2013). [Barcelona]: Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament. Servei de Comunicació i Publicacions. Subdirecció General de Llengua i Plurilingüisme. <http://www20.gencat.cat/docs/Educacio/Home/Departament/Publicacions/Monografies/Lectura/La_lectura_en_un_centre_educatiu.pdf>. [Consulta: 04/11/2014].

Observatorio de la Lectura y el Libro. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte. *El sector del libro en España 2012-2014*. [Madrid]: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte. <http://www.mcu.es/libro/docs/MC/Observatorio/pdf/Sectorlibro_abril2014.pdf>. [Consulta: 04/11/2014].

Disponible a:

<http://www.raco.cat/index.php/AnuariObservatori>

Centelles, Jaume. "La lectura entre els infants i joves a Catalunya (2012-2013)". *Anuari de l'Observatori de Biblioteques, Llibres i Lectura*, Vol. 3 (2014), p. 71-81.

<http://www.raco.cat/index.php/AnuariObservatori/article/view/282636>

Llicència Creative Commons

Reconeixement – NoComercial – SenseObraDerivada
(by-nc-nd): No es permet un ús comercial de la obra original ni la generació d'obres derivades.

Editors

Lluís Agustí
Maite Comalat

ANUARI

DE L'OBSERVATORI

DE BIBLIOTEQUES, LLIBRES I LECTURA

2014

